

В.А. Гросул, д-р екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

О.А. Круглова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

ТЕНДЕНЦІ ОСВІТНЬОЇ МІГРАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

В умовах глобалізації позиціонування України у світових рейтингах дає розуміння правильності напрямів та ефективності обраних інструментів управління економікою. Аналіз світових рейтингів за 2014–2019 рр. свідчить, що незважаючи на активність у проведенні реформ розвиток України відбувається повільно та складно. На фоні збереження позицій за Індексом демократії (85 місце у 2014 р., 84 місце – у 2019 р.) й покращення їх за Світовим рейтингом свободи ЗМІ (127 місце у 2014 р., 102 місце у 2019 р.), свободи міжнародної торгівлі (102 місце у 2014 р., 100 місце у 2019 р.), Україна втратила позиції за рейтингами макроекономічної стабільності (105 місце у 2014 р., 133 місце у 2019 р.), економічної свободи (122 місце у 2014 р., 135 місце у 2019 р.). Одним із індикаторів ефективності економічного розвитку України є її позиція у Глобальному рейтингу конкурентоспроможності. Базуючись на даних щодо стану й розвитку державних інститутів, інфраструктури, макроекономічних умов, охорони здоров'я, початкової та вищої освіти, професійної підготовки, розвитку товарного і фінансового ринків, ринку праці, технологічної готовності, бізнесу, інновацій, індекс конкурентоспроможності дає комплексну оцінку соціально-економічного розвитку країни.

Метою дослідження є встановлення залежності між показниками освітньої міграції та конкурентоспроможністю економіки України. Під час дослідження використано дані, опубліковані у звітах Всесвітнього економічного форуму, Організації Об'єднаних Націй, аналітичного центру CEDOS за 2014–2019 рр. У результаті проведених досліджень зроблено такі висновки.

Відповідно до опублікованого звіту Всесвітнього економічного форуму (*Global Competitiveness Report*) у 2019 р. у рейтингу глобальної конкурентоспроможності Україна посіла 85 місце з 141 країни, втративши дві позиції порівняно з 2018 р. та 9 позицій – з 2014 р. Погіршення місцезнаходження України в рейтингу конкурентоспроможності відзначено на фоні високих її позицій у рейтингу вищої освіти (40 місце у 2014 р., 44 місце у 2019 р.), індексу паспортів (53 місце у 2014 р., 43 місце у 2019 р.), а також зростання освітньої

міграції. За даними аналітичного центру CEDOS (2019 р.), чисельність українських студентів і студенток, які навчаються за кордоном, зростає щороку. За період 2008–2017 рр. їх чисельність збільшилась у 3,2 разу (із 24 104 осіб у 2008–2009 н. р. до 75 785 осіб у 2016–2017 н. р.). Напрями найбільшої міграції – Польща, Росія, Німеччина. За даними 2016–2017 н. р. з 75 785 осіб, які навчалися за кордоном, 33 370 осіб (44,0%) здобували освіту в навчальних закладах Польщі, 11 440 осіб (15,1%) у Росії, 9638 осіб (12,7%) у Німеччині. За даними центру CEDOS (2019 р.), чисельність українських студентів і студенток у закордонних закладах освіти у 2017–2018 н. р. становить близько 83,0 тис. осіб.

Для встановлення залежності між показниками освітньої міграції та конкурентоспроможністю економіки використано дані щодо чисельності студентів і студенток, які навчалися за кордоном, і позиціями України у світових рейтингах у період 2014–2018 рр. (табл.).

Таблиця

**Показники освітньої міграції та місце України
у глобальних рейтингах у 2014–2019 рр.**

Показник	Од. вимір.	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Чисельність українських студентів і студенток, які навчаються за кордоном	тис. осіб	44,7	59,6	71,3	75,8	83,0	н/д
Рейтинг конкурентоспроможності	місце	76	79	85	81	83	85
Рейтинг освіти	місце	40	34	33	35	46	44
Рейтинг ринку праці	місце	80	56	73	86	66	59
Глобальний рейтинг інновацій	місце	63	64	56	50	43	47

Проведено дослідження кореляційних взаємозв'язків між зазначеними показниками. У результаті встановлено тісний прямий зв'язок між показниками освітньої міграції та позицією України в рейтингу конкурентоспроможності ($r = 0,84$) та тісний зворотний зв'язок між показниками освітньої міграції та позицією України в рейтингу інновацій ($r = -0,84$). Разом із тим відзначено слабкі залежності освітньої міграції від рівня освіти ($r = 0,20$), а також ринку праці від рівня освітньої міграції ($r = -0,04$) та рівня освіти ($r = -0,06$). Результати проведеного аналізу доводять актуальність подальших досліджень проблематики освітньої міграції, зокрема в контексті розвитку міжнародного освітнього ринку щодо позицій країн – експортерів і донорів освітніх послуг.